

Марина Сорока,

старший викладач кафедри політології і державного управління
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

ОСОБЛИВОСТІ ВИБОРЧОЇ КАМПАНІЇ ДО ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УГОРЩИНІ 2019 РОКУ

На етапі демократичної трансформації суспільства функціонування інституту виборів набуває надзвичайної ваги, оскільки саме ефективний розвиток цього інституту є одним із найпереконливіших свідчень і критеріїв просування суспільства на шляху справжньої демократизації. Тема місцевих виборів є надзвичайно актуальною, оскільки 2019 р. став роком місцевих виборів в Угорщині, а 2020 – місцевих виборів в Україні. Метою статті є характеристика проведення виборчої кампанії 2019 року до органів місцевого самоврядування в Угорщині. У контексті аналізу виборів до місцевих органів влади зробимо акцент на порівнянні виборчої активності та результатів місцевих виборів 2014 – 2019 рр. Окремими проблемами виборчих кампаній займалися такі угорські науковці: Боді Ф. [2], Губаї Л. [3], Собо Полоч О. [12]; проблемами правового регулювання – Палне Ковач І. [10], Штумпф П. [11].

Виборча кампанія до органів місцевого самоврядування 2019 року в Угорщині мала низку особливостей. Голосувати під час місцевих виборів прийшла рекордна кількість угорців — 48,6%, тоді як попередні вибори 2014 р. відвідало 44,2%. Зауважимо, що це найвищий рівень участі громадян у виборах до органів місцевого самоврядування з 2006 року, тоді явка складала 53,1%. У експертів щодо мотивів і політичних преференцій такої мобілізації не було одностайної думки.

Співставляючи явку виборців по всіх регіонах країни, з'ясувалося, що збільшення частки тих, хто прийшов на вибори, стало загальнодержавним явищем, не було жодного округу, де цей показник зменшився в порівнянні з аналогічними даними виборів 2014 року. Аналіз результатів статистичних даних виявив, що найбільшу активність виявили мешканці округу Ваш (VÁS), де рівень участі був значно вищим, ніж у середньому по країні, досягнувши майже 56 %. Така ж ситуація спостерігалася і на попередніх виборах. Зауважимо, що загалом на заході країни (Бараня (BARANYA), Шомодь (SOMOGY), Зала (ZALA) виборці були набагато активніші, ніж у середньому по країні, тут явка складала 52-53 %.

Високу активність показали і мешканці Будапешта, де рівень участі досягнув майже 52%, тоді як попередні вибори 2014 р. відвідало лише 43,11%. Найнижча виборча активність у місцевих виборах була в округах Бач-Кішкун (BÁCS-KISKUN), Яс-Надькун-Сольнок (JÁSZ-NAGYKUN-SZOLNOK) і Комаром-Естергом (KOMÁROM-ESZTERGOM) – 44%. Так само і в південно-східній частині країни (BÉKÉS, HAJDÚ-BIHAR) теж лише 46-47 % виборців взяли участь у голосуванні [5].

Виборча явка на виборах до органів місцевого самоврядування стабільно є нижчою за явку на парламентських виборах. Розрив між явкою на парламентських виборах 2018 р. та місцевих виборах 2019 склав 21,67 % (Див. Таблицю 1.).

Таблиця 1

Динаміка виборчої активності на місцевих та парламентських виборах Угорщини 1990-2019 рр. [7; 8]

Роки	Місцеві вибори	Парламентські вибори
1990	40,2 %	65,1 %
1994	43,4 %	68,9 %
1998	45,7 %	56,2 %
2002	51,1 %	70,5 %
2006	53,1 %	67,8 %
2010	46,6 %	64,3 %
2014	44,2 %	61,2 %
2018	---	69,73 %
2019	48,6%	---

Як ми бачимо з таблиці, з 1990 по 2019 рік в Угорщині було 8 парламентських виборів, і стільки ж разів проводились вибори до місцевих органів влади. Виборча активність під час виборів до органів місцевого самоврядування в той період була найнижчою в 1990 році і становила лише 40,2%. Понад 50% виборців проголосували лише на двох виборах до місцевого самоврядування в Угорщині (2002, 2006), що дещо дивно, оскільки місцева влада в Угорщині наділена досить широкими повноваженнями. Частковим поясненням меншої явки на місцевих виборах є сприйняття парламентських виборів як «більш важливих», тобто таких, що матимуть важливіші наслідки для майбутнього розвитку країни. Порівнявши вибори до органів місцевого самоврядування 2019 р. з європейськими парламентськими виборами в Угорщині

цього ж року, ми можемо зробити наступні висновки. Перш за все, порівняно з європарламентськими виборами Фідес (Fidesz) покращив свої результати з 52,56 % до 53,3 %, що на 190 тисяч виборців більше. Розподіл по регіонах нерівномірний. У великих містах, включно м. Будапешт, урядові партії зазнали незначного падіння кількості голосів, тоді як у малих та середніх населених пунктах кількість виборців за партії при владі збільшилася на незначний відсоток у національному масштабі. Партійна підтримка опозиційних сил знизилася на 300 тис., порівняно з показниками травня 2019 року – 1,35 млн. [5; 9]

Таблиця 2

	Фідес				Опозиція			
	ЄП вибори		Місцеві вибори		ЄП вибори		Місцеві вибори	
	2019				2019			
Округи	11308015	56,97%	1364048	57,23%	859514	43,03%	979056	41,08%
Міста з розширеними правами	403622	51,30%	346385	49,08%	383102	48,70%	332408	47,10%
столиця	282583	41,17%	306608	44,10%	403730	58,83%	384565	55,32%
всього	1824220	52,56%	2017041	53,30%	1646346	47,44%	1696029	44,82%

Порівнявши вибори до органів місцевого самоврядування Угорщини 2014 та 2019 рр., ми можемо зробити наступні висновки. Партія влади зберегла за собою домінуючу позицію в обласних радах, навіть, поліпшивши показники від часу попередніх місцевих виборів у 2014 р., Фідес отримала більшість місць в обласних радах усіх 19 областей Угорщини проти 17 областей 2014 р. На окружному рівні Фідес збільшила кількість своїх муніципальних рад до 245 з 225 і збільшила свою частку голосів, що надходять із сіл та малих міст до 57 % порівняно з 52 % у 2014 році [5; 6].

Таблиця 3

Місцеві вибори 2014					
	Фідес		Опозиція		Разом
Окружні списки	1 218 008	52,64%	1 040 992	44,99%	2 313 835
Міста з розширеними правами	285 461	47,40%	294 720	48,93%	602 284
Столиця	290 675	49,06%	301793	50,94%	592 468
Всього	1 794 144	51,14%	1 637 505	46,67%	3 508 587
Місцеві вибори 2019					
	Фідес		Опозиція		Разом
Окружні списки	1 364 048	57,23%	979 056	41,08%	2 383 368

Міста з розширеними правами	346 385	49,08%	332 408	47,10%	705 743
Столиця	306 608	44,10%	384 565	55,32%	695 218
Всього	2 017 041	53,30%	1 696 029	44,82%	3 784 329

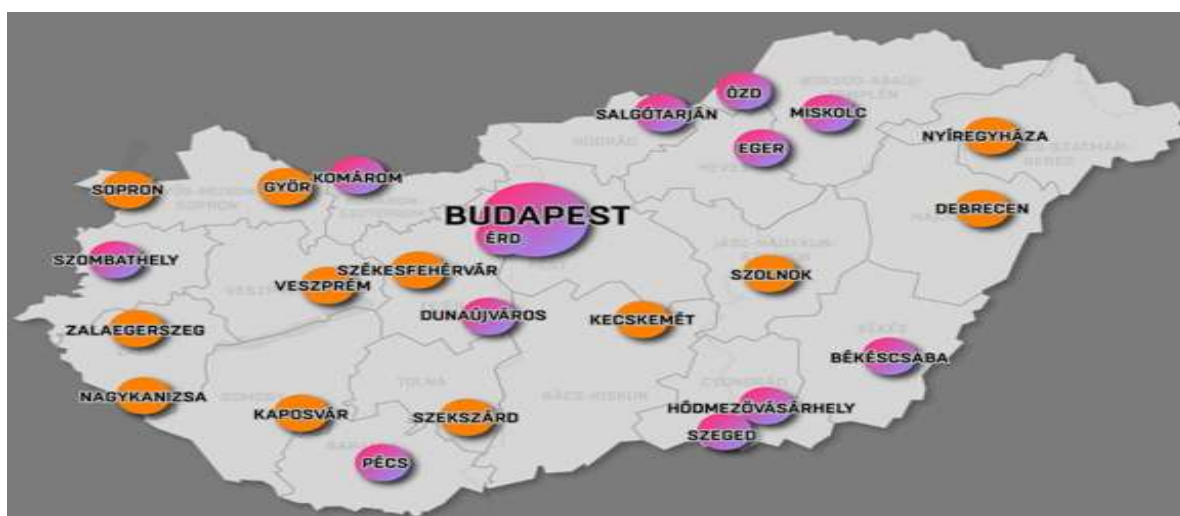
Однак така проста статистика не завжди коректно відбиває практичні результати. Зауважимо, що у 2014 році Фідес-ХДНП здобули крісла мерів у 20 з 23-х міст з розширеними правами (угорською «*megyei jogú város*»), а за підсумками виборів 2019 – лише у 13. Причому партія влади втратила міста не в окремому специфічному регіоні, а рівномірно по всій країні. Тим паче разюче ці поразки виглядають у порівнянні з усіма попередніми виборами за останні п'ять років, включно з місцевими 2014-го.

Більше того, команда Орбана програла в усіх принципових містах (Мішкольц, Сомбатхей, Дунауйварош, Сегед та Печ), включно з рідним Годмезевашаргей (причому вдруге за два роки), який вважається кузнею кадрів Фідес, куди Віктор Орбан приїздив особисто напередодні дня голосування та персонально агітував за кандидата своєї партії [1]. Причому в переважній частині цих міст угорська опозиція взяла більшість у міських радах.

Щодо опозиції, то хоч вона і мала багато успіхів у великих містах, проте не здобула перемог у муніципалітетах, де не було спільного кандидата. Хоча зауважимо, що у великих містах опозиція виступила набагато краще у 2019 р., ніж у 2014 році.

Рис. 1

Важливі міста, де перемогли Фідес-ХДНП (помаранчевий) та опозиція (фіолетовий колір)[11]

Та найбільш дошкульною є поразка партії влади в Будапешті – надважливому місті поза списком 23 міст з розширеними правами. Річ у тім, що Фідес-ХДНП програв тут посаду мера столиці, яку тепер п'ять років займатиме Гергей Корачонь, кандидат від опозиційних партій «Моментум», «Демократична коаліція», Угорська соціалістична партія, «Діалог за Угорщину» та «Політика може бути іншою». На виборах мера Будапешта Гергей Корачонь отримав 50,86% голосів виборців. Кандидат від влади, чинний головний мер Будапешта Іштван Тарлош заручився підтримкою лише 44,1% голосів виборців. Випередили опозиційні представники партію влади і в представництві в Загальних зборах Будапешта: 18 місць в опозиції проти 13 місць у Фідес та два незалежних представники [4]. У попередньому скликанні партія Орбана мала більшість у столичному самоврядуванні. Окрім мера Будапешта, опозиція виграла також посади мерів у 14 районах з 23-х, і це при тому, що за підсумками місцевих виборів 2014 року в опозиції було тільки три районних мери в столиці. Отже, команда В. Орбана програла Будапешт фактично повністю, втративши той цілковитий контроль над столицею, який мала досі.

На нашу думку, до основних причин такої зміни політичних уподобань угорців можна віднести: По-перше, партія влади, що є типовим, не змогла мобілізувати свого виборця. Брак мобілізації можна пояснити не тільки політичною втомою від правління Фідес-ХДНП, який править в Угорщині з 2010 року, а в окремих містах і довше. Варто брати до уваги також контекст цієї кампанії, де в партії влади не було вирішального мобілізаційного інструменту – ні мігрантів, ні Сороса, ні Брюсселя. По-друге, ліві (MSZP-Párbeszéd та ДК Ференца Дюрчяня), праві (Jobbik) та ліберальні політичні партії (Momentum), мабуть, уперше в масштабах всієї країни змогли узгодити єдиних кандидатів проти опонентів з Фідес-ХДНП. Як і в попередніх випадках, це дало свій результат. Тільки раніше це було локально, (до прикладу, на дочасних виборах мера Годмезевашаргей у 2018-му, коли таким кандидатом став Петер Маркі-Зай), а зараз у масштабах всієї країни та ключових містах.

Зауважимо, що з моменту вступу до влади уряду Фідес-КДНП у 2010 році політична опозиція була роздроблена. Через свої (начебто) непереборні розбіжності та неорганізованість, опозиційним партіям не вдалося успішно об'єднати сили на попередніх виборах. Однак цього разу керуюча коаліція зіткнулася з широким союзом,

починаючи від соціалістів (MSZP-Párbeszéd та DK) через Momentum до крайніх правих (Jobbik). «Розділяй і володарюй!» – такої логіки дотримувалась коаліція Фідес-КДНП, коли вона змінила виборчі правила. Відповідно, мери обиралися за одномандатною мажоритарною системою, як і більшість представників місцевих зборів у містах із населенням понад 10 000 осіб, де існує змішана система зі слабким компенсаційним механізмом. Тому лише тісна співпраця між опозиційними партіями мала реалістичні шанси перемогти Фідес. Отже, кандидата на посаду головного мера Будапешта та кандидатів, які балотувались у мери чи місцеві збори в найважливіші міста, підтримали всі опозиційні партії [10]. Загалом, з 2014 р. опозиція значно посилилася завдяки об'єднанню своїх сил та висуненню спільних кандидатів.

Отже, результати виборчої кампанії 2019 р. засвідчують певну зміну картини електоральних уподобань з часів місцевих 2014 та парламентських виборів 2018 року. Так, партія влади зазнала відчутної поразки, як репутаційної, так і електоральної вперше за п'ять років. Склалася парадоксальна ситуація, коли партія влади показала хороший результат у масштабах країни, але прогала в усіх принципових містах. На противагу правлячій партії, партії опозиційного табору – доволі прогнозовано зміцнили свої регіональні електоральні позиції в результаті місцевих виборів, особливо якщо порівнювати їх із результатами виборчої кампанії з виборів до Парламенту Угорщини 2018 р. Погодимось, що позиції політичної опозиції дещо зміцнились у результаті цих місцевих виборів, проте не настільки, аби дозволити останнім отримати монопольні позиції на рівні органів місцевого самоврядування в Угорщині. Також залишається викликом чи вдасться зберегти компромісність лівих і правих політичних сил в майбутньому. Зауважимо, що те, що відбулося в Угорщині, також має регіональний резонанс, доводячи, що співробітництво між політичними силами може працювати проти неліберальних політиків. І це може сприяти розвитку співробітництва між прогресивними мерами столиць Вишеградської четвірки. Наступні загальнонаціональні вибори в Угорщині мають відбутися аж 2022 р., а отже ситуація може схилитися на користь або влади, або опозиції, залежно від розвитку внутрішньополітичної ситуації. Утім уже не важко передбачити, що внутрішньополітична конкуренція загостриться й може поставити під сумнів політичне панування в країні Віктора Орбана, що триває з 2010 р.

1. Тужанський Д. Опозиційний Будапешт: як Орбан втратив владу в ключових містах Угорщини. Європейська правда. 15 жовтня 2019. URL: <https://www.euointegration.com.ua/articles/2019/10/15/7101877/> (дата звернення : 18.11.2020)
2. Bódi Ferenc, Bódi Máttyás. Holvannak a választók? Politikatudományi Szemle. MTA Politikai Tudományok Intézete. XX/1. 51–74. pp. URL: <http://real.mtak.hu/112013/1/bodi.pdf> (дата звернення: 18.11.2020)
3. Hubai László. VÁLASZTÁSI FÖLDRAJZ. Dialóg Campus Kiadó. Budapest. 2018. 28 p.
4. Nemzeti Választási Iroda. Helyi önkormányzati választások 2019 – Budapest. Дата оновлення: 09.01.2020. URL: https://www.valasztas.hu/megye-adatlap_onk2019?p_p_id=onknavigacio_WAR_nvinvrportlet&p_p_lifecycle=1&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_p_col_id=column-2&p_p_col_count=1&p_r_p_1632770263_prpVllId=294&p_r_p_1632770263_prpVllId=687&p_r_p_1632770263_prpMegyeKod=01 (дата звернення: 29.11.2020)
5. Nemzeti Választási Iroda. Helyi önkormányzati választások 2019. Дата оновлення: 09.01.2020. URL: <https://www.valasztas.hu/helyi-onkormanyzati-valasztasok-2019> (дата звернення: 30.11.2020).
6. Nemzeti Választási Iroda. Helyi önkormányzati választások eredményei, 2014. Дата оновлення: 18.11.2014. URL: <https://static.valasztas.hu/dyn/onk14/szavossz/hu/eredind.html> (дата звернення: 29.11. 2020).
7. Nemzeti Választási Iroda. Önkormányzati választások. Дата оновлення: 31.07.2020. URL: <https://www.valasztas.hu/onkormanyzati-valasztasok> (дата звернення: 29.11.2020).
8. Nemzeti Választási Iroda. Országgyűlési választások. Дата оновлення: 09.01.2020. URL: <https://www.valasztas.hu/orszaggyulesi-valasztasok> (дата звернення: 29.11.2020)
9. Nemzeti Választási Iroda. Európai parlamenti képviselők választása 2019. Дата оновлення: 21.07.2019. URL: <https://www.valasztas.hu/ep2019> (дата звернення: 29.11.2020)
10. Pálné Kovács Ilona. Bizalom és helyi kormányzás. Elméleti és hazai dilemmák. Politikatudományi Szemle. 2019/3. 31-53 pp. URL: http://www.poltudszemle.hu/szamok/2019_3szam/pki.pdf (дата звернення: 29.11.2020).
11. Stumpf Péter Bence. Mozgósítási inkongruencia a magyar önkormányzati választásokon. METSZETEK. Debreceni Egyetem. Vol. 8. 2019. No. 4. URL: http://metszetek.unideb.hu/files/metszetek_201904_02.pdf. DOI: 10.18392/metsz/2019/4/2 (дата звернення: 18.11.2020).
12. Szabó Palócz Orsolya. A Magyarország területén élő nemzetiségek politikai képviselete a nemzeti önkormányzati választásokon és az országgyűlési választásokon való részvétel tükrében. METSZETEK. Debreceni Egyetem. Vol. 8. 2019. № 4. URL: http://metszetek.unideb.hu/files/metszetek_201904_03_.pdf (дата звернення: 19.11.2020).